

Budapestre vonatkozó újságcikkek

Szerző: *Zentay Dezső*

Cím: *Budapesti válóperek*

Forrás: *Újság*

Bsz 1938 IV. 3.

(Cím)

(Idő)

(Köt. v. füz.)

(Oldal)

Osztályozás

Tárgy 347.627

Hely

Idő

"1938"

Személy

347.627

Székesfehérvári házinyomda 1927 — 1995

Budapesti válóperek

Irta ZENTAY DEZSŐ dr.

Törvényeink a házasságot egész életre szóló kötésnek tekintik. Nem engedik meg sem azt, hogy feltételek mellett, sem pedig, hogy határidőre kössék. A törvény szerint a házasság nem olyan szerződés, amit a házaspár szabad megválasztás szerint bármikor felbonthatnak. Hanem olyan különös viszony, amit szerződés alakjában kötnek meg ugyan, de annak sem tartalma, sem fennállása nem függ a felek önkényétől.

A katolikus egyház a házasságot felbonthatatlannak tartja. Elegendő ok esetén megengedi ugyan az elválást, de a szétvált felek házasságát az egyik fél haláláig fentartja. Az elváltak egyike sem köthet olyan újabb házasságot, amelyet az egyház érvényesnek elismerne. Legfeljebb azt enged meg, hogy ha semmisnek nyilvánítják a házasságot, akkor az nem volt érvényes házasság.

Házasságjogi törvényünk szerint azonban vétkeesség esetén a megállapított bontó okok alapján, s a házastársi köteleességek szándékos és súlyos megsértése esetén felbontható a házasság. De bíróságaink szigorúan őrködnek, hogy a házaspár egyéniségének és életviszonyainak a figyelembevételével mellett csak akkor oldják fel a házassági kötelezettséget, ha a házassági viszony a felbontást kérőre — az elviselhetetlenségig fel van durva.

Ezek előrebocsátása után állapítsuk meg azt, hogy Budapesten 1910-ben 1843 olyan férfit találtak a népszámlálási biztosok, aki családi állapotára nézve törvényesen elvált volt és 25

évvél később 7325-re emelkedett ezeknek a száma. Eppen így 4036-ról 16.288-ra szaporodott a törvényesen elvált nőknek a serege is.

Látszólag egyforma a növekedés, hiszen mindkét nemnél négyszeres az emelkedés. De ha figyelembe vesszük, hogy ezalatt a negyedszázad alatt a nők számának a szaporodása jelentékenyen felülmulta a férfiakét, akkor már feltűnik, hogy amíg az elvált férfiak aránya a népességben 0.4 százalékról 1.5-re emelkedve itt is négyszeresére duzzadt, addig az elvált nők aránya 0.9 százalékról 2.8-ra növekedve csak alig haladta meg a háromszoros sűrűsödést.

Ez pedig arra vall, hogy úgy látszik, ritkul az elvált férjek újabb házassági kedve. Bár az a körülmény, hogy még mindig több, mint kétszerannyi az elvált nő, mint az elvált férfi, mégis azt mutatja, hogy az elvált nők kevésbé kapósak, míg az elvált férfiak túlnyomó része újabb házasságban keresi a hozzáillő feleséget.

Csökken a válóperek száma

Tagadhatatlan, hogy — különösen a világháború óta — sok könnyelműen kötött házasságot bontott szét a bírói ítélet. A hatvan év előtti Budapesten még ritkaság volt a törvényes elválás. Egy évben legfeljebb 20—25 házaspár találta elviselhetetlennek a további együttélést. Ezer új házasságra akkoriban átlag csak kilenc elválás esett. Természetesen csak a törvényesen elválók számai ezek. Hiszen a

különváltan élők száma akkor bizonyosan sokkal nagyobb volt, mint a törvényesen válóké. Aminthogy ma is legalább kétszerannyi a férjaktól különélő, de el nem vált nők száma, mint a törvényesen válóké. Pedig ma hetvennyolcvanszor annyi az évenként törvényesen elválasztott házaspárok száma, mint '60 év előtt.

Igaz, hogy közben erősen megnőtt a házassági kedv is. Mégis a felbontó bíróságokhoz mohóbban igyekeztek, mint az anyakönyvvezetők elé. Tíz évvel ezelőtt, amikor 1926-ban 2026-ra csucsosodott az elválások száma, akkor ez a százszorosát is elérte a hatvan év előtti arányoknak, noha a házasságkötések száma csak négyszeresre nőtt. Azóta azonban enyhült az elváltási járvány. Lecsillapodott a háború okozta láz. És az utolsó tíz év alatt, amikor az új házasságkötések száma 10.537-ről — 12.386-ra emelkedett, akkor az elválás által törvényesen felbontott házasságok száma 2026-ról 1836-ra lanyhult.

Hogy tartós lesz-e ez a süllyedés és milyen erkölcsi erők, vagy gazdasági okok fogják befolyásolni a további irányt, azt ma még bajos megállapítani. Aminthogy nehéz határozott választ adni arra is, hogy a mostani enyhülést mennyire befolyásolta az 1930. évi ugynevezett egyszerűsítési törvénynek a válások megnehezítésére irányuló szigorítása. Törvényes rendelkezések ugyanis alig egyensúlyozhatják a szövetségai, az anyagi leromlás, az elszegényedés súlyos akadályait a családi élet fentartásának. A házaspáraknak ebből eredő idegessége, nagyobb ingerlékenysége növeli az összetűzéseket. Az állami alkalmazásban álló férjes nők kiszorítása a kereső pályákról is súlyos dilemmákat fog okozni. Bár az is igaz, hogy a nő önálló élethivatása és keresete eddig is könnyebbé tette a válást, mint azelőtt, amikor a férjében az eltartóját is látta.

A kritikus évek

Ha a Budapesten felbontott házasságok időtartamát vizsgáljuk, a legutolsó adatok azt mutatják, hogy a második és az ötödik év a legkritikusabb, míg az első évben legkevésbé az elválás. De természetesen sok függ attól, hogy milyen korúak a házastársak.

A fiatal házasságok még bizakodók. Az első kiábrándulás még nem öli ki a remélt boldogság hitét. S a talán hirtelen kiütő érdeklődés — jóakarattal leplezve — nem mindig siettetti a csalódás jövőtételt. De az idősebbek házasságai rövidebb ideig tart. A későbbben házasságok gyorsabban határoznak. Kevésbé az idealizmusuk. Könnyebben hűvölnék. S a hamarabb kihűlő szív türelmellennebbül viseli a kijózanodás gyötrelmeit. Az 1936. évben Budapesten felbontott, vagy érvénytelenített 1836 házasság közül 147 az ötödik évben, 129 a harmadik évben került felbontásra, míg az első év csak 56 bírói ítéletet igényelt. És amennyire érdekes, annyira megdöbbentő, hogy még az ezüstlakodalom megünneplése után, túl a 25 éven, 57 olyan házasság akadt, ahol a házastársak feledve egy negyedszázadnak minden együtt töltött örömet és bánatát, az élet alkonyán, külön-külön próbálják megtalálni a boldogsághoz vezető azt a rejtejt utat, amit addig együtt erővel — hiába kerestek.

De egyre erősödik általában is a hosszabb házasságot követő elválások aránya. Különösen a világháború óta. Bizonyosan része van ebben a meghosszabbodott emberi életnek. Mégis figyelemreméltó, hogy az utolsó években már csaknem az összes felbontó ítéleteknek a felérését a házasság tízedik évének a betöltése után mondotta ki a bíróság. Alig enyhíti ezt az a körülmény, hogy az elhuzódó bírói eljárás ideje is be van számítva ebbe.

Mindenesetre fel kell jegyeznünk, hogy a legújabb angol törvény szerint a bíróság a házasságot — megkötésétől számított — három éven belül egyáltalán nem bonthatja fel.

Jellemzően alakul a válófelek életkora is. Budapesten a legutolsó évben a váló férfiak közül a legtöbb 35—39 éves korában szabadult Hymen rózsaláncától. Összesen 459 volt ezeknek a száma. A válóperes nők között a 30—34 éves koruké ez a többség. Számuk 424 volt. De feltűnően nagy az a szám, amely szerint 195 férfi és 96 nő ötvenéves kora elérése után ébredt csak tudatára annak, hogy téves úton járva, zsákutcába torkolt a hótorkáltása. Egymásban csalódtak-e, vagy más oldalon merült fel új remény — azt csak egyes esetekben lehetne kideríteni. A diszkrét statisztika csak tömegszléésre alkalmas.

Annyit azonban mégis elárul, hogy a válókeresetet beadó 573 férj közül 139 volt fiatalabb a feleségénél, a felbontást kérő 1259 feleség közül viszont 232 volt idősebb, mint a férje. Ami megerősíti azt a régebbi megállapítást, hogy ott sűrűbb a baj, ahol a fiatalabb férjnek idősebb felesége van.

Válás és foglalkozás

Hiányos lenne rajzunk a vallási adatok nélkül. De hibát követnénk el akkor is, ha a kelletténél jobban kiéleznénk az egyházak hatását a válásokra. Minden felekezet társadalmi és gazdasági rétegeket rejt magában. Nehéz itt szétválasztani a társadalmi és gazdasági rugókat a vallási tilalmaktól. Különösen akkor, ha

homály borítja a vadházasságokat és a házasságtöréseket. Annál is inkább, mert vannak olyan vallásfelekezetek, amelyek szerint jobb a megtört házasságot felbontani, mint formális házasságban — paráznaságot üzni.

Mégis meg kell említenünk, hogy amikor 1936-ban az 1836 felbontott házasságban 1000 férj volt római katolikus vallású, akkor ezeknek 54.4 százalékos aránya alatta van a főváros népességében elfoglalt 60.8 százalékos aránynak. És kisebb a 85 evangélikus férjnek 4.6 százalékos képviselete is a budapesti 4.9 százalékos arányuknál. Ezzel szemben a 253 református férj 13.8 százalékos aránya meghaladja a reformátusok 12.3 százalékos fővárosi arányát és a 459 izraelita vallású férj 25.1 százaléka is nagyobb, mint az izraelitáknak Budapest népességében elfoglalt 19 százalékos részesedése.

Nagyobb a fontossága a foglalkozási megoszlásnak. Abszolút számokban itt az ipari segédszemélyek (475) és a kereskedelmi tisztviselők (224) vezetnek, míg az ügyvédek (31), orvosok és gyógyszerészek (22), köztisztviselők (51) jóval kisebb számokkal szerepelnek. Am, ha az az évben házasságot kötött azonos foglalkozásúakhoz mérjük az elváltak arányát, akkor az derül ki, hogy ezer új házasságot kötő ügyügyvédre 317, orvosra 116, köztisztviselőre 127, tanárra és tanítóra 116, míg 1000 ipari segédszemélyre csak 89 elvált férj esik. Vagyis a válóságban a számsorok élén a vezető intelligencia és a művelt középosztály áll. Az elválások tehát a legfelsőbb társadalmi rétegekben a leggyakoribbak.

Nem okozott sok gondot az sem, hogy a há-

zassági kapcsolatot gyermekek szilárdították erősebbre. Igaz ugyan, hogy a bontásra kerülő házasságok kétharmad része gyermektelen volt. De egyharmad részében mégis voltak gyermekek. Sőt 30 esetben 3, tíz esetben 4, hat esetben pedig 5 vagy ennél is több gyermek sorszába nehezítette azt.

Bevallott válóokok

A gondos statisztika pontosan feldolgozza a házasságok megszűnésének az okait is. Legelőször is azokat, amelyek alapján a házasságokat bírói úton felbontották. De hogy ezeknek az okoknak a legnagyobb része csak álok, ami a válás kimondása érdekében készült — az köz tudomású. A legtöbbször ugyanis — így 1936-ban 1629 esetben, tehát az összes válások 89 százalékában — elhagyás szerepel. Alighanem azért, hogy ez pótolja azt a „közös meggyezést”, ami a magyar házassági jog szerint nem képez bontó okot, de más formába rejtve mégis könnyen ilyen né válhatik. Ezt igazolja az a körülmény is, hogy bár 1252 esetben a bíróság a férjet mondotta ki bűnösnek, mégis összesen csak 139 esetben állapított meg a bíróság nőtartási díjat, vagy végkielégítést. A férfiak ugyanis a gavalléroság utolsó gesztusával még magukra vállalják a vétkesség ódiumát. De ez az udvariasság csak a zsebég terjed...

Igy nem kerül nyilvánosságra a válás igaz oka. A hűtlen elhagyás jótékony palástja jól elburkolja azt.

A külföldi államokban is más és más okok szerepelnek tömegjelenségek formájában. Így

Svájcban „a házassági viszony elomlása”, Ausztriában az „engesztelhetetlen gyűlölet”, Angliában a „házasságtörés”, Németországban ez előtt a „házassági kötelesség megszegése”, a harmadik birodalomban pedig inkább faji okok fordulnak elő legtöbbször. Franciaországban ma a „durva sértés” a leggyakoribb válóok. Bár ez korok szerint is elég sűrűn változik. Így egy 1770. évi parlamenti akta még súlyos büntetéssel is sújtja azt a francia „leány-asszonyt”, aki öfelségének valamely himnemű alattvalóját olyan bűnös eszközökkel csábítaná a házasság kötelékébe, mint például a fehér, vagy piros kendőzés, mesterséges illatok, vagy esszenciák, utánczott fogak, kitömött kebel, vendéghaj, vaspántos fűző, vasabroncsos ruha, hamisított csipő, vagy magas sarokra mesterkélt lábbeli... az ilyen boszorkányság és megrontás nemcsak büntetendő, hanem az így kötött házasság meg nem történtnek és érvénytelennek is tekintendő...

Budapesten az utolsó évben „tévedés” miatt 6 és „megtévesztés” miatt egyelőre egy esetben mondták ki érvénytelennek a házasságot. De bizonyosan nem a francia parlamenti akta fel sorakoztatott okai alapján.

Külön ki kell még emelni „a házastársi kötelességek megsértését”, ami 140 esetben volt bontó ok. Egyéb ok azután csak olyan szórványosan fordul elő, hogy legfeljebb 4—5 esetben merült fel. Hogy házasságtörés miatt történt-e felbontás, arra nem találunk rubrikát. A ritkasága miatt-e, vagy azért, mert ezeket is a „hűtlen elhagyások” rejtik magukba — arról hallgatnak a számok.